

Digitales Brandenburg

hosted by Universitätsbibliothek Potsdam

[Sefer Shemu'el]

[Sefer Shemu'el]

Obornik, Meïr

5565 [1804/1805]

א

urn:nbn:de:kobv:517-vlib-9622

א (א) וַיְהִי אִישׁ אֶחָד מִן

א (א) איין מאן, אהים
דעם געבירגע

הַרְמָתִים צוֹפִים
מְהֵרָה אֲפָרִים וְשָׁמוֹ אֶלְקָנָה בֶּן־
יֶרֶחַם בֶּן־אֵלִיהוּא בֶּן־הִיחִי בֶּן־
צוֹף

אפרים, אלוף איין אפרתיטר
לענטע צו רמתים צופים, נאהמענס
אלקנה, זאהן ירוחם, זאהן
אליהו'ם זאהן תוחו'ם,
זאהן

רש"י

באור

א (א) וַיְהִי אִישׁ אֶחָד • הַכֵּל לְפִי
הַסֵּדֶר מִשֶּׁה מִסָּר חֵת
הַחֹזֶה לִישׁוּעָה וַיְהִי שׁוֹפֵט לְזֻקְיָיִם וְשׁוֹפֵט
מוֹסֵר לְשׁוֹפֵט עַד שֶׁהִגִּיעַ לְעָלֵי וַיּוֹמְנוּ
לְשׁוֹמְרֵי חֻמְּהֵם לְקַנְיֵים לְנִצְחָיִם •
מִן הַרְמָתִים צוֹפִים • שְׁתֵּי רְמוֹת הָיוּ
שְׁלוֹפּוֹת וְרוּחוֹת זוֹ חֵת זוֹ וַיּוֹנְתָן תִּירְגָם
צוֹפִים מִתְּלֻמֹּיֵדֵי נִבְיֵאִיִּיא • אֶקְנָה • לוי
הָיָה מַנְבִּי אֲבִיחַסָף בֶּן קְרַח נְתִיחָם
בְּדַבְּרֵי הַיּוֹמִים • אַפְרָתִי • יוֹנְתָן תִּירְגָם
בְּטוֹרַח דְּבִית אֲפָרַיִם • וּמִדֶּרֶשׁ אַגְדָּה
אַפְרָתִי בֶּן פִּלְטִין אֲבָגִינוֹם אֲדָם חַשׁוּב
כִּמוֹ

א (א) הרמתים, זוהי הרמה אשר
שם יש שמואל,
כ"ש ותשובתו הרמתה כי שם ביתו (להלן ז'
י"ח) • וכן נקראת לקמן הרמתה • כ"ג
ויבואו אל ביתו הרמתה (להלן פ' כ"ט) •
וטעם רמתים, אמרו ר"ל שתי רמות היו,
כלומר היתה העיר בנויה על שתי רמות ועל
מלת טופים אמרו ז"ל שטופות זו לזו • ואפשר
טעם טופים על בני טוף, כלומר הרמה אשר
לבני טוף, כי הרמה הזאת היתה בארץ טוף,
כנשאר לקמן, שאמר המה ב"א בארץ טוף
כ"ו ויאמר לו הנה איש אלהים בעיר הזאת
(ט"ה — ו'), הרי שהיתה הרמה אשר ישב
בה שמואל בארץ טוף, והיה ראוי לכתוב
צופים, אלא האור"ק והקול"ם מתחלפים •
ואמר זה להבדילה מהרמה שבנחלת בנימין,
כ"ג גבעון והרמה (יהושע י"ח כ"ה) • מהר אפרים,
אשר על הר אפרים, דא"כ מה טעם מהר, הלא ראינו
שהרמה היתה בארץ טוף, וארץ טוף לא היתה בהר אפרים,
ויעבור בארץ שליטה ולא מכאן כ"ו, המה ב"א בארץ
טוף ואש"ל אמר לנערו לכה ונשכח (ט"ז — ה') •
אלא כי מהר אפרים על שם אבותיו שהיו גרים בהר אפרים,
כי מנטי קרח היה כמוצא בדברי הימים, ולהם היו ערים
בהר אפרים, כ"ג ולמשפחות בני קהת
כ"ו את שכם ואת מגרשיה בהר אפרים (יהושע כ"א
כ"א), או נתגדל גם הוא שם, ונשא אשה ערמה
ונתיש כה • אפרתי, נקרא כן הגר בהר אפרים,
כ"ג האפרתי אשה

מכלל יופי

א (א) הרמתים, כלשון שנים, לפי שהיו שתי רמות שצופות זו את זו,
כמו שאמרו ז"ל, ואם כן פירושו מאחת משתי רמות,
כמו ויקבר בערי גלעד, (שופטים י"ב) • בשתים תחתן ב' • (שמואל י"ח כ"א) •
והדומים להם • צופים, תרגם יונתן, מתלמידי נביאיא, כי הנביא יקרא צופה,
כמו צופה נהתיך, כי ממשפחת נביאים היה, כמו שמפר' יחוסו בדברי הימים •
ומן שזכר עומד במקום שנים, כאלו אמר מן צופים, כלומר ממשפחת צופים •
אפרתי, רצה בו שהיה גר שם, כמו שאמר מהר אפרים, לא שהיה משכנו אפרים

א א א א א א א

זאהן צוף'ם *

(ב) ער האטע צוויי א וויבער דערן איינע חנה , אונד דיא אנדערע פנינה רהים , פנינה האטע קינדער , חנה אבער קיינע . (ג) דויער מאן פפלעגטע אללע יאהר פאן זיינער וואָהן שטאָט ריניוף צוריווען , דען עוויגן צבאור אנצובעטען , אונד איהם צו אַפּפּערן אין שלה , וואָ דיא ביידען זעהנע עלי'ם , חפני אונד פנחס , דעם עוויגען אלס פריסטר דיהנטן . (ד) אן דעם טאָגע , וואן אלקנה אַפּפּערטע , לעגטע ער זיינר פרויא פנינה אונד אללען איהרן זעהנען אונד טעכטרן טיילע פאָר . (ה) דער חנה אבער גאָבער איינען אַנועהנליכען טהייל

צוף אפרתי: (ב) ולו שתי נשים
שם אחת חנה ושם השנית
פנינה ויהי לפנינה ילדים ולחנה
אין ילדים: (ג) ועלה האיש
ההוא מעירו מימים ימימה
להשתחות ולזבח ליהוה צבאות
בשלה ושם שני בני עלי חפני
ופינחס פהנים ליהוה: (ד) ויהי
היום ויזבח אלקנה ונתן לפנינה
אשתו ולכל בניו ובנותיו
מנות: (ה) ולחנה יתן מנה אחת

אפים

רשי

באור

אחה (שופטים י"ב ה'), וקראהו כאן אפרתי
ע"ש בית אביו . ונקראו כן גם הגר בבית לחם
יהודה , כ"ש ודוד בן איש אפרתי , כי בית
לחם ואפרת אחת הן , כ"ש על דרך אפרת
היא בית לחם (בראשית מ"ט ז') .
(ג) ועלה , לשון הוה הוא , עולה היה
(רש"י) . מימים ימימה , כסבירו למועדה
ימימים ימימה (שמות י"ג י') . להשתחות ,
להתפלל גם (רד"ק) . וכן במדרש ,
להשתחות ולזכות , ר' אבא בר יוסא בשם רבי
יבחק , התפילה גדולה מן הקרבנות , דכתיב להשתחות ,
פי' תמיד בהיות היום אשר בו זבח אלקנה . מנות , כת"י סולקין , שהיה ניתן לכל אחד
חלק מהשלמים שהיה זוכה . (ה) אפים , תואר השם , וענינו כת"י סולקין חל בקיר .
ו"ל רש"י ש' צפ"י לחם הפנים (שמות כ"ה ל') : לפי פשוטו לחם נאה , הראוי לפני

כמו אפריון נמטיה לר"ש לשון חן :
(ג) ועלה האיש . לשון הוה עולה
היה מזמן מועד למועד לשילה ומדרש
אגדה בדרך שהיה עולה בשנה זו לא
היה עולה בשנה אחרת כדי להשמיע
ישראל ויעשו כמותו: (ד) ויהי היום
והוא יום מועדא : (ה) מנה אחת
אפים

אפיס

מכלל יופי

כי למי היה , ומה שאמר אפרתי אחר שאמר מהר אפרים , מהר אפרים אמר
על אלקנה ואפרתי אמר על צוף , ובא להודיענו כי הוא ואכותיו היהגרים שם .
(ג) מימים ימימה כו' , או פירושו ממועד למועד , וכן תרגם יונתן , מוזמן מועד
למועד . (ד) ויהי היום , יום מועד , וכן תרגם יונתן , יומא דמועדא .
(ה) יתן , כמו נתן , כמו או יבנה יהושע , (יהושע ה') , או יכדיל משה , (דברים
ד') והדומים להם . מנה , מתנה וחלק . אפים , פירושו מנה אחת נכבדה להשיב
אפים

שמואל א א

חרגום אשכנזי ב

אָפִים כִּי אֶתְחַנֶּה אֶהֱב וַיְהוֶה
סָגַר רַחֲמָה: (ו) וְכַעֲסַתָּה צָרְחָה
גַם-בְּעַם בְּעִבּוֹר הַרְעַמָּה כִּי
סָגַר יְהוָה בְּעַד רַחֲמָה: (ז) וְכֵן
יַעֲשֶׂה שָׁנָה בְּשָׁנָה מֵדֵי עֲלֻתָּהּ

ר' רגושה בבית

יאהרע . זא אַפִּט זי

טהייל , דען ער ליכטע זיא , דער
עוויגע אכער האטע איהרע געבעהר-
מוטטער פֿערשלאָסען . (ו) איהרע
געענפֿרויא מאכטע איהר מאַנכען
פֿערדרוס , אונד זוכטע איממער זיא צו
קרענקען , ראמיט , דאס דער עוויגע
איהרע געבעהרמוטטער פֿערשלאָסן .
(ז) זא מאכטעער עם (אלקנה) אַללע

זי (חנה) מיט היוניף

רשי

באור

אפים . חולק חד בחיר הראוי להתקב'
בסגר פנים יפות : (ו) צרתה . אשת
בעלה . פנינה : גם כעס . כעס אחר
כעס תמיד לכך נאמר גם היתה אוויר'
לה כלום קנית מעפורת לבך גדול או
חלוק לבך קטן : בעבור הרעימה .
שתחונן ורבותינו אמרו בעבור
הרעימו' שהתפלל ולא שנתכונה : בעד
רחמה . כנגד רחמה וכן כל לשון בעד :
(ז) וכן יעשה אלקנה שנה בשנה .
נותן לה חלק מובחר להרחותה

שנחצבה

אפים כי , וכתוב ולחנה יתן מנה אחת אפים ,
חלק יפה , מקערה שלפני אלקנה , החשובה
שניתנין לפני בעל הבית , כי אשת חנה אהב ,
לכך אפים חשוב , עכ"ל . וכ"כ רש"י ,
הראוי להתקבל בסגר פנים יפות , וכן נמדרש
חלק היפה שבהם . ופננה בראותה זאת עבר
עליה רוח קנאה , כי ראתה כי חנה אהובה
מומנה , לכן וכעסתה כי . וכן יעשה אלקנה
שנה בשנה , לכן מדי עלותה בבית ה' תבער
בה אש הקנאה ותבעסנה . ולדעת הריק"ם
בכעס כתן לה על אשר לא היה לה בנים לתת
לה יותר . ולפ"ז מלבד שיחסר ביה השימוש ,
הנה טעה פירושי גם מדרך הפשוט . סגר
רחמה , פי' גם בראותה כי בעלה אהבה ,
בכל זאת הית' עזבת , כי סגר ה' את רחמה .
ומלבד זאת . וכעסתה צרחה , כל שתי נשים
זו לזו צרות (רד"ק) . וכן מספרים לנו סופרי דברי הימים , שבארץ אינדי , כיתהיינה לאיש
שתי נשים , האחת קראת לחברתה בלשונם אייבי . הרעימה , ענינו כעס וזעף , ותכירו
דעמו פנים (יחזקאל כ"ז ל"ה) ופירושו התכוונה פנינה להכעיס את חנה בדבר אשר
סגר ה' את רחמה . וכדאיתא בפסיקתא רבתי , שהיתה מכעסת ואומרת זכנת לבנך
רנה סודר וכתונת ומלוק . (ז) וכן יעשה , אלקנה היה מראה תמיד
אהבה

מ כ ל ל י ו פ י

אפים , כלומר להשיב כעסה , וכן ארך אפים ארך כעס , (משלי י"ד) . או פירושו ,
ראויה לפנים , כלומר מנה נכבדת , ולהריק"ם פ"א בשרשו . (ו) צרחה , לפי ששתו
נשים או יותר לאיש אחד האחת שונאה לחברתה ומקנא לה ומקומן צר להן נקראת
כל אחת מהן צרה לחברתה . גם כעס . כעס אחר כעס . הרעימה , מן רעמו פנים ,
(יחזקאל כ"ז) , ענין זעם . וריש הרעמה רגושה שלא כמשפט , ובא כן לחזק
קריאת הריש , כמו קוף ונתקנוהו מן העיר , (שופטים כ') וזולתו מן הרגושים
לחפארת הקריאה . בעד : רחמה , על רחמה , כמו וכפר בעדו , (ויקרא כ"ו)
ובער השלח יפולו , (יואל ב') . (ז) מדי עלותה , בכל זמן עלותה .

א ב ח למה

היגיוף ריזטע צום הויזע גאטטעס ,
 אונד איממער מאַכטע דיזע איהר פֿער-
 דרום , דאָס זיא וויינטע אונד ניכטס
 אַס . (ח) דאָ שפראַך דאָן איהר מאַן
 אַלקנה איממער מיט איהר : וואָרום
 וויינט דוא חנה ? וואָרום איסעסט דוא
 ניכט ? וואָרום זאָ מיספֿערגניגט ? בין
 איך דיר ניכט ליבר אַלס צעהן קינדער ?
 (ט) איינסט מאַכטע זיך חנה אויף ,
 נאַכדעם מאַן צו שלה געגעסן אונד
 געטרונקען האַטע , (דער פריסטער
 עלי זאָס עבן אויף איינעם שטוהלע ,
 נעבן איינער פֿאַסטע דעס טעמפלס
 דעס עוויגען) . (י) זיא אַבר בעטריכטן
 מוטעס

בבית יהוה בין הכעסנה ותבכה
 ולא תאכל : (ח) ויאמר לה
 אלקנה אישה חנה למה תבכי
 ולמה לא תאכלי ולמה ירע
 לבבך הלווא אֵנְכִי טוֹב לָךְ
 מעשרה בנים : (ט) ותקם חנה
 אחרי אכלה בשלה ואחרי שתה
 ועלי הכהן ישב על־הכסא על־
 מזוזה היכל יהוה : (י) והיא
 מרת

באור

רשי

אהבה יתירה , ותמיד היתה זרתה מקנאה
 בה , ותרב להכעיסה . ומלת כן הנ' כמו וכן ,
 בחסרון וי' הציבור . כי שער הכתוב כך :
 וכן יעשה שנה בשנה , וכן תכעסנה , והואמר
 ביקתים כמו ואמר מוסגר לתוספת באור של
 שנה בשנה . (ח) ויאמר , היה אומר
 בכל עת שהיה רואה אותה בזכה . אנכי טוב
 לך וגו' , ת"י רעותי טבא לך , אהבתי אותך
 טוב לך מעשרה בנים . וטעם עשרה כטעם
 ואפי עשר נשים , שבע כתטאחיתכם (מרד"ק) .
 (ט) ותקם , שער הכתובים כך : ותקם
 חנה אחרי אכלה בשלה ואחרי שתה , והיא
 מרת נפש , ותתפלל וגו' , ועלי הכהן יושב
 על מזוזה היכל ה' . וספור ישיבת עלי כמאמר
 מוסגר . אכלה , המקור בתוספת ה' אופן
 שתה המקור , והטעם אשר שאכלו האוכלי' .

שומענה ולרתה לפי חיבה שבעלה
 מראה לה כן תרצה גם היא להכעיס' :
 (ח) אנכי טוב לך . וחצבך : מעשרה
 בנים . שילדה לי פנינה : (ט) אכלה
 בשילה . לא מפיק ה' אוהאל"ף חטף
 קנן והוא כמו אחרי אכול בשילה
 ואחרי שתה . והל' נופל בין לזכר בין
 לנקבה אחרי אכלה לשון פועל כמו
 לאכל' לשון לפעול : ועלי הכהן יושב על
 הכסא . אותו היום ישב על כסא גדול
 שנתמנה שופט על ישראל . על מזוזה .
 כנו

על מזוזה , אכל , וכן וירכתו על זיקן .
 (י) ותחפלל

מכלל יופי

(ח) למה תבכי , בסגול , ובא עם למ"ד שפירושו בעבור , וכשתכנס הלמ"ד על
 מה שהוא בסגול הוא רפה ומלעיל . (ט) על מזוזה , אצל מזוזה . ובשורש זו
 כתב סמוך למזוזה השער , כי המזוזה הם לחיי השערים לא המפתח , וכן ועליו
 מטה מנשה (במדבר ב') סמוך , וזכחה עליו סמוך לו , וכן ת"י : בסטר סיפא
 דהיכלא דה' : (י) על ה' , כמו אל ה' , וכן ונחן הספר על אשר לא ידע ספר
 (ישעיה כ"ט) כמו אל אשר לא ידע ספר , על שפן (מלכים ב' כ"ב) , כמו א שפן :
 (יא) ה' האמת

שמואל א א

תרגום אשכנזי ג

מֵרַת נַפְשׁ וְהִתְפַּלֵּל עַל־יְהוָה
וּבְכַה תְּבַכֶּה : (יא) וְתִדְרֵךְ נֶדֶר
וְתֹאמַר יְהוָה צְבָאוֹת אִם־רָאִיתָ
תְּרָאָה יְבַעֲנֵי אֲמַתְךָ וּזְכַרְתִּינִי
וְלֹא־תִשְׁבַּח אֶת־אֲמַתְךָ וְנִתְהַתְּהָה
לְאֲמַתְךָ זֶרַע אֲנָשִׁים וְנִתְהַתְּהוּ
לְיְהוָה כָּל־יְמֵי חַיָּיו וּמִזֶּדֶה לֹא־

יעלה

רש"י

כמו אלל מזוחות : (יא) ה' צבאות .
לנוה נתיחד שם זה כאן אמרה לפניו
רבונו של עולם שני צבאות צרחת
צעולמך העליונים לא פרים ולא רבים
ולא מתיים והתחתונים פרים ורבים
ומתיים אם אני מן התחתונים אהיה
פרה ורבה ונותה אם אני מן העליונים
אני לא אמות זו מנחתי צאגדה של ר'
יוסי הגלילי ורבותינו דרשו צמסכת
צרכות נוה שדרשו עד הגה לא היה
חדס שקראו להקב"ה צבאות אלל כך

מוטעם וואר , אונד בעטעטע צום עוויג ,
אונד וויינטע העפטיג . (יא) טאהט
אויך איין גליבדע אונד שפראך : עוויגד !
צבאות ! ווען דוה אויף דאז ליידן
דיינער מאגד זיהסט , מיך בעדענקסט ,
אונד מיינער ניכט פֿערגיסעסט , זאגדדן
מיר , דיינער מאגט , איין מענליכס
קינד שענקסט , זא זאלל עס לעכענס
לאנג דעם עוויגן גווייהט זיין , אונד
קין

באור

(י) ותתפלל על ה' , אלה' . (יא) ותדר
נדר , מלבד התפלה אשר הרנתה להתפלל
נדרה גם הנדר . בעני אמתך , ג'י
צפסוק , כמו אלה תולדות נח , נח איש צדיק ,
וישראל חמשה צפסוק , כי כן דרך המקראית
לנחות , (רד"ק) . והנה השנות השמית
העכומיים נחות בלשוננו הקדוש , אלל חכרון
בלשון העמים . זרע אנשים , זכרים .
ונתחיו לה' , שיהיה מזיר קודש לה' , כי אחר
הלויים היו באים לעבודת השם מנן עשרים
וקמט שנה , והיא נתנה אותו לה' כל ימיו
(מרד"ק)

אמרה לפניו רבונו של עולם מכל צבאי צבאות שצרחת צעולמך קסה צעינדך
ליתן לי צן אחד : אם ראה תראה . רבותינו דרשו צו צמסכת צרכות נוה
שדרשו : אמתך . האמור ג' פעמים צמקרח כנגד שלשה דברים שהאשה

מלווה

מ כ ל ל י ו פ י

(יא) ה' צבאות , כלומר ארון החיילות , חיילות מעלה וחיילות מטה , והטעם
שאף על פי שהכח והאומץ עם החיילות בהסכמתם בלב , אחד והתאספס יחד ,
אף על פי כן הוא ארון ומושל על כלם , ולא יצליחו זכרם כי אם בכחו וברצונו . אם
ראה תראה , מנהגה לשון לצרף והמקור עם הפועלים , כמו אם שמע חששע
(שמות ט"ו) לחוק הרבר , והדרש ידוע . זרע אנשים , לפי שאמרה ונתחיו לה' .
ימי חייו רצחה לומר זרע אנשים כשרים שורעם נכון לברכה , וראוים לחתם לה' .
והוא חסר , ומענינו חבין חסרונו . ובפירוש זרע אנשים פירש זכרים , ומה שאמר
ומורה לא יעלה על ראשו , מוכיח כי על זכרים אמרה כילא יאמר זה על הנקבות .
זיונתן תרגם בר כנו אנשא . ומורה , תער , כמו ומורה לא יעלה על ראשו דשמשין .
זיונתן תרגם של שמשון , ומספר , ותרגם זה ומרות אנש לא תהא עלוהי , ועניו

לפי

קיון שערמעסר אויף זיין הויפט קאמען .
(יב) אלס זיא נון זאָ לאַנג פֿאַר גאַטט
בעטטע , פֿינג עלי אַן אויף איהרן מונד
אַכטצוהאַבען . (יג) דען חנה שפראַך
אין איהרעם הערצן נור , בלאַס איהרע
ליפען בווענטען זיך , אָהנע דאַס מאַן
איהרע שטימע הערטע , דאָהער זיא
עלי פֿיר אוינע בעטרונקנע הילט .

(יד) אונד צו איהר שפראַך : וויא
לאַנגע ווירסט דוא נאָך זאָ בעטרונקן
טוהו ? לעג איין מאַל דיינען רויש אַב .
(טו) דאָ אַנטוואַרטטע חנה אונד
שפראַך : ניכט דאָך מיין הערר ! איך
בין איין ווייב מיט בעשוועהרטם גמיהטע

האַבע
באור

(מרד"ק) . (יב) שומר את פיה ,
כאשר הרבתה להתפלל , החל עלי לשמור
ולעייין את פיה מה היתה זאת התפל' הארוכ'
לא ישמע קולה , רק שפתייה נעות , לפיכך
היה חוסר איתה לשכורה . (הג"ל) (יד)
השתכרוין , עד מתי תראה עמך כאילו את
שכורה , כן פי' רד"ק . הנה פי' כאחד
מהודאת בנין התפעל , ונראין דכריו , כי
אין דרך לשחול לשכור עד מתי יהיה ככה ,
ולציתו להסיר את יינו מעליו , כאילו מסירים
את היין , כאשר יפאט איש את בנדיו . ועלי
אף על פי שתשנה לשכורה , מכל מקום לא
דנה להלצין את פניה , והסתיר את הדבר
ואמר עד מתי תעשי מעשה שכורה ? ולפי
שתחיל לדעות' לשכרה , אמר גם דרך משל
הסירי את ייך , כלומר שתחזול מעשות מעשי

יעלה על ראשו : (יב) והיה כי
הרבתה להתפלל לפני יהוה
ועלי שמר את פיה : (יג) וחנה
היא מדברת על לבה רק
שפתייה נעות וקולה לא ישמע
ויחשבה עלי לשכורה :

(יד) ויאמר אליה עלי עד מתי
השתכרוין הסירי ארת יינד
מעליך : (טו) ותען חנה ותאמר
לא אדני אשה קשתרוח אנכי

רשי
ויין

מנזים עליהם : זרע חנשים . נדיקים
כמו דחת חמר חנשים חכמי וידועים ;
ונתתיו לה' . שיהא ראוי לתתו לה' :
ועורר . תרגם יונתן ומרות חניש לא
תהא עלוסי : (יב) שומר את פיה .
מנפה ומתי הפסוק כך תרגמו יונתן
ועלי אוריד לה עד דתפסוק שומר לשון
המתנה כמו שמר את הדבר לא השמיר
על הטחתי : (יג) ויחשבה עלי
לשכורה . שלא הוה רגילין להתפלל
בלתם : (טו) לא אדוני . לא אדון
אתה

שכור

מכלל יופי

לפי דעתו כמו באלף , לשון יראה . (יב) שמר את פי' כו' , וי'ת שומר כמו ממתין
כמו שמר את הדבר ואת פי' כמו מאמרה ודבריו שכן תרגם ועלי אורד לה עד דתפסוק ;
(יג) מדברת על לבה , כתרגומו מצלה בלבה כלו' שהיתה מכוננת את לבה בתפלתה ;
(יד) השתכרוין [כו' , והגו' נוסף כנו' והחמקין והטעם תראי עצמך כשכורד
בשפתו נעות ואין דבור נשמע , וי'ת עד מתי תשטיא] : (טו) קשת רוח אנכי ,
רוחיקשה עלי מרוב צרתי , וסמיכרת קשת רוח כסמיכורת נובלת עליה מגלתי וקן
והדומים

וַיִּין וְשָׁכַר לֹא שָׁתִיתִי וְאֲשַׁפֵּךְ
 אֶת־נַפְשִׁי לִפְנֵי יְהוָה: (טו) אֶל־
 תַּחַן אֶת־אִמְתְּךָ לִפְנֵי בֵּת־
 בְּלִיעֵל פִּי־מֵרֵב שִׁיחִי וְכַעֲסִי
 דִּבַּרְתִּי עַד־הַנֶּה: (יו) וַיַּעַן עָלַי
 וַיֹּאמֶר לְכִי לְיִשְׁלוֹם וְאֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל
 יִתֵּן אֶת־שְׁלַתְךָ אֲשֶׁר שָׁאַלְתָּ
 חסר א' מעמו

האָבע וועדער וויין נאָך זאָנסט שטאַרקס
 געטרענקע געטרונקען , זאָנדרן מיין
 גמיהט פֿאַר נאָט אויס געשיטעט .
 (טו) דהאַלטע דיינע דינגן פֿיר קיין
 נידערטרעכטיגס ווייב ; וויאַרליך! אויס
 גראָסס קוממער אונד פֿערדרום האָבע
 איך ביוהער גרעדט . (יו) עלי אַנט־
 וואָרטטע אונד שפראַך : זאָ געה דען
 אין פֿרידן . דער נאָטי ישראל'ס גוועהרע
 דיר דיא ביטטע דאָרום דוא איהן
 געכעטען

רשי

באור

אתה בדבר הזה גילית עמוך שאין רוח
 הקדש שורה עליך שתדע שאיני שכורת
 יין: (טז) אל תתן את חנותך כלפי
 שאמרה לו דבר קשה חזרה ופייסתו שלא יתנגד הפקר וזיון לפני זרתה
 בת בליעל: כי מרוב שיחי דברתי לפניך קושי: שיחי יש מקומות שהוא
 לשון חנינות לב: דבר אחר מרוב שיחי וגומר כתרגומו חרי מסני חקניות
 וחרגותי אוריות בנלו עד כען: כעסי שרתי מכעסת אותי: א תתן
 כמו אל תחנני בנפש נרי: (יז) את שלתך חסר אלף לדרוש בו לשון בניס
 כמו ובשליטה היוצאת וגו': יתן את שלתך כשרה שנתקבלה תפלתה:
 (יח) תמנח

מכלל יופי

והדומים: ויין ושכר, כתרגום חמר חרת ועתיק, ויחכן לפרשו שכר דחנעשר
 מפירות: ואשפוך את נפשי כרוב החפלה כאלו שפכה נפשה, כמו שפכו לפניו
 לבבכם, וי"ח ואמרת עולבן נפשי בצלו קדם ה': (טז) לפני בת בליעל, שם ה'
 מסתחר עם לפני, ופי' אל תתן אמתך לפני ה' כבת רשע כלומר אל תחשוב שאני
 עומדת שכירה לפני ה' כבת רשע ואיש עולה, וחקון המלה כן ולפי' כנה הרשעו
 ר"ל שהרשע כל יעלה ובל יצליח, וענינו לא בשרשכל, וי"ח לא תכלים ית אמתך
 קדם ברת רשיעאה, נ' מדבריו כי ברת בליעל אמר' על פנינה צררה ואמרה לו לא
 הכלימני בפני' כי היא תשמח לאירי, והיא מכעיסה אותי, ופי' אל תתן אל החני
 בזה הדבר הרע אל הכלימני כולפני זאת האשה בת בליעל ונכון הוא זה הפי': שיחי,
 ענין רבוב הצרות וספור התלאות: וכעסי, ר' יונה כתבו, בשי'ן בענין כאב, וא"צ'י
 כשהאדם דואג וכועס יכעס בעצמו, ועוד כי הוא ככל הספרי' המדויקים אשר ראינו
 בסמך: [וי"ח ארי מסני אקניות וארגיות אורכות בצלועד כאן] (יז) שלתך,
 הסרו האלף והוטלה חנועה על השי'ן כי הו' ראוי שאלתך, או משפטו
 שאלתך ובהערך האלף הוסב הסגו' לקמץ קטן: מפני הנח הנסתר:
 (יח) ופני

מעמו : (יח) ותאמר התמצא
 שפחה חן בעיניה ותלך האשה
 לדרבה ותאכל ופניה לאהיה
 לה עוד : (יט) וישכימו בבקר
 וישתחוו לפני יהוה וישבו ויבאו
 אל ביתם הרמחה וידע אלקנה
 אתהנה אשתו ויזכרה יהוה :
 (כ) ויהי לתקפות הימים ותהר
 חנה ותלד בן ותקרא את שמו
 שמואל כי מיהוה שאלתיו :
 (כא) ויעל
 איהן שמואל דרען (שפראך ויא) איך האבע איהן פאם עוויגן ערבטען .
 (כא) דער

געבעטן האסט . (יח) זיא ערווידרטע ;
 לאס דייע דיהנרין פערנה גענאדע
 פינדן אין דייען אויגן , נון גינג זיא
 איהרס וועגס , נאם שפייזע צו זיך , אונד
 האטע ניכט מעהר דאן פאריגע גויכט .
 (יט) זיא זאה ניכט מעהר זא מיסמיהטיג
 (אויס) . (יט) דעס מארגענס דרויף
 מאכטען זיא זיך פריה אויף , ווארפען
 זיך פאר דעם עוויגן נידער , רייזטען
 זאראן צוריק , אונד קאממען נאך הווע
 צורמה . אלקנה וואהנטע זיינער פרויא
 חנה בייא , אונד דער עוויגע בדאכטע
 זיא . (כ) אלס נון דיא צייט דזערום
 וואר , אין וועלכר חנה שוואנגר גווען ,
 גבאהר זיא איינען זאהן , אונד גענטע
 דרען (שפראך ויא) איך האבע איהן פאם עוויגן ערבטען .

באור

רשי

(יח) תמוא שפחה חן • לבקש
 עליה רחמים : ופניה לא היו לה •
 פנים של זעם : (יט) ויבאו אל ביתם
 וידע אלקנה • מכלן לאכנסנאי שאסור
 בתשמיש המטה : (כ) לתקופות
 הימים • מיעוט תקופות שהים מיעוט
 ימים שנים לששה חדשים ושני ימים
 מכלן היולדה לשבע' וולדו' למקוטעים :
 שמואל • על שם אל ועל שם המעשה
 נקרא כי מומנו שאלתיו : (כא) את
 זכת

יחן , אמר כן ע"ד התפלה והבקשה • (יח)
 ותאכל , לנעמונה על תפלת הנביא שתייה
 נשמעת • ופניה , הראשון לא ה' לה עוד ,
 כלומר לא ה' עוד פני' זועמים כנראשונה •
 (יט) ויזכרה ה' , שתהר על ידי נביאה זו •
 (כ) לתקופת הימים , ימי העבור ,
 כתרנושו לזמן מאלס יומיא • ופי' ותהר שהרתה
 כבר (רד"ק) • ויהיה פי' הפסוק : ויהי כי
 עברו הימים אשר בהם היתה חנה מעוברת ,
 וכן תרגמתי • שמואל , לדעת רד"ק לפי שיש
 במלה הזאת אותיות שאול מא , אך להדלכ"ג
 לא ידקדקו קוראי שמות כ"כ , כי ראינו לאה
 שקראה גם כנה ראובן , כי ראה ה' בעניה ,
 ונח על שם ינחמני • כי מה' , חסר מלת
 אמרה • וכן ת"י ארי אמרת בו' • (כא) ואת

מכלל יופי

נדרו

(יח) ופני' בו' , וכן הרגם יונתן ואפי'ן בישין • (כ) לחקופות , שרשו קוף מענין
 כי הקיפו ויקף וקוף א' בענין , ופי' תקופת השמש בו' ורז"ל אמרו כי ימי הריוג' היו
 ששה חדשים ושני ימים ולמדנו מזה היולדת לו' יולדת למקוטעי' , ותהר , הרתה
 כבר , וישווי'ן מודות לשעבר , שמואל בו' והוא קשור עם מם ומה שאמרה וגם אנכי
 השאלתיהו

שמואל א א

חרגום אשכנזי ה

(כא) ויעל האיש אלקנה וכל-
ביתו לזבח ליהוה את-זבח
הימים ואת-גדרו: (כב) וחנה
לא עלתה כיאמרה לאישה עד-
יגמל הנער והבאותיו ונראה
את-פני יהוה וישב שם עד-
עולם: (כג) ויאמר לה אלקנה
אישה עשי הטוב בעיניך שבי
עד-גמלך אתו אך יקם יהוה
את

(כא) דער מאן אלקנה רייזטע נון ווידער
הינוף, מיט זיינען הויזלייטען, דעם
עוויגן דאז יעהרליכע אפפער, אונד
וואס ער זאנסט גלאבט האטע, צו
בריינגן. (כב) חנה אבר וואלטע ניכט
מיט הינוף רייזן; זיא זאנטע צו איהרם
מאנע: ווען דער קנאכע ערשט ענט-
וועהנט זיין ווירד, זאנעהמע איך איהן
זעלבסט מיט, דאס ער פאר דעם עוויגן
ערשיינע, אונד דארט עוויג בלייבע.
(כג) איהר גאטע אנטווארטטע איהר:
טוה וואס דיר גפעללט, בלייב צו הווע
ביז הוא איהן ענטוועהנט האסט. מעגע
ראן

רש"י

באור

זבח הימים. ית דבח מועדיא: ואת
נדרו. נדרים שגדר בין רגל לרגל היא
מוקריב ברגל: (כב) עד יגמל. לסוף
כ"ד חדשים שכך זמן תינוק לינק: וישב
שם עד עולם. עולמם של לויים חמשים
שנה שנאמר ומזן חמשים שנה ישב

נדרו, נדרים שגדר בין רגל לרגל הי' מקריב
ברגל (רש"י). עד עולם, כל ימי חייו.
אך יקם ה', אלקנה חשב שמה שאמר עלי:
יתן ה' את שאלתך דרך נבואה דבר, ואמר
אך יקם את דברו אשר דבר על יד נביאו,
והוא שיסוף הכן לפני ה', כאשר שאלה וכדלה
וכתתיו

מונח, העבודה וכך היו ימיו של שמואל
ארבעים שנה וציוס תפלת חנה נתמנה שופט לא אותה שנה לעיבורו של שמואל
נשתיירו ל"ט ושמואל פירנס את ישראל משנות עלי שלש עשרה שנה שהרי יוס שמת
עלי גלה הארון וישב בשדה פלשתים ארבעה חדשים משם בא לקרית יערים
עד שהעלהו דוד משולך שבע שנים בחזרון על יהודה והמליכוהו כל ישראל
עליהם וכתיוהי מוקן שנת הארון בקרית יערים וירצו הימים ויהיו עשרים
שנה לא מוסר שבע שנים שולך דוד בחזרון נמנח משגלה הארון עד שמת שאול
שלש עשרה שנה וארבע חדשים ושמואל מת לפני שאול ארבעה חדשים: (כג)
אך יקם ה' את דברו. את שאלת שמואל מות לפני שאול ארבעה חדשים: (כג)
והלוי ישראל יתן את שאלתך יקם ה' את דברו זהו לפי פשוטו ומ"א ר' נתני

מ כ ל ל י ו פ י

השאלתיהו כלומר החורתי לו הבקשה והשאלה. (כא) וכל ביתו, בחרגומו וכל
אינש ביתו, את זבח הימים, ית דבח מועדיא. (כב) עד יגמל, עד תשלוש
יניקתו והם כ"ד חדשים. (כג) [אך יקם, המפרשים פי' דברו עלי ידי עלי, והנכון
על שמואל שיהי' ויהי' לה' כל ימי חייו כמו שנדרת], והינק מהפעיל בצדו והם
מעטים

אֶת־דְּבָרוֹ וַתֵּשֶׁב הָאִשָּׁה וַתֵּינֶק
 אֶת־בְּנָהּ עַד־גְּמֻלָּהּ אֲתוֹ :
 (כד) וַתַּעֲלֶהּ עִמָּה בְּאִשְׁרֵי
 גְּמֻלָּתוֹ בְּפָרִים שְׁלֹשָׁה וְאִפְרָה
 אַחֲתֵי קַמְחָ וַיְנַבֵּל יוֹן וַתִּבְאֶהוּ
 בֵּית־הַיהוָה שְׁלוֹ וַהֲנַעַר נָעַר :
 (כה) וַיִּשְׁחַטוּ אֶת־הַפָּר וַיָּבִיאוּ
 אֶת־הַנֶּעֱר אֶל־עָלֵי : (כו) וַהֲאָמַר

דאן דער עוויגע זיינע פֿערהייסונג ער
 פֿיללן! דיא פֿרויא בליב אלוף צו הויזע,
 אונד זייגטע איהרן זאָהן, ביז זיא איהן
 ענטוועהנט דהאַטע. (כד) זאָ באַלד
 זיא איהן אַבר ענטוועהנט דהאַטע, נאָם
 זיא איהן מיט הינויף, פֿיהרטע אויך
 מיט, דרייא שטירע, איין איפֿה
 סעהל, אונד איינען שלויך וויין, אונד
 בראַכטע איהן זאָ נאָך שלה אין דאָן הויז
 דעס עוויגן, אָהנגעאַכטעט דער קנאַבע
 נאָך זעהר יונג וואָר. (כה) נאָכדעם
 מאָן דאָן שטיר גשלאַכטט דהאַטע,
 בראַכטע מאָן דעקנאַבען פֿאַר עלי. (כו)

רשי

באור

צסם רבי שמואל בר רב יוחנן אמר
 יוס ויוס בת קול יולדת ומפוללת בעולם
 ואומרת עתיד לדיק אחד לעמוד ושמו
 שמואל וכל חסה שהיחה יולדת בן
 היתה מוילדה שמו שמואל כיון שהיו
 רואים את מעשיו היו אומרים אין זה
 שמואל כיון שגולד זה וראו מעשיו אמרו דומה שזה הוא הם שאמר יקם ה' את דברו
 שיהא זה שמואל הנדיק : (כד) ואיפה אחת קמח : שונעתי צסם רבינו יוחנן
 הלוי איפה אחת קמח שלש סחין להוילדה מונסה שלשה עשרונים סלת הראוי לפר
 האחד כדתקן להם הפנים עשרים וארבע עשרונים מעשרים סחין עשרון סלת
 לסאה חטין : ונבל יין : לנסך : והנער נער : ורביא הוא יניק : (כה) ויביאו
 את הנער אל עלי : לראות שנתקיימה נבואתו : ורבותינו דרשו מה שדרשו
 שהורה הלכה שאינו נריך כהן לשחיטת קדשים כדאיתא בצרכו' : (כו) בי אדני :

ונתתיו לה' כל ימי קיוו. (כד) והנער נער,
 עודנו נער קטן ורך, ואעפ"כ לא המתינה
 עד שיתחזק (רד"ק). (כה) וישחטו את
 הפר, אחר שחטו את הפר, הביאה שלשה
 פרים מהם לאבל, ומהם לזבח, לכן וישחטו
 את הפר (מדברי הרד"ק). (כו) חיונפשה,
 שתתן

מכלל יופי

מעטים שלא יתערבו עם אירחן הקל כשיבוא בצירי ומשפטו ותיניק
 ונבל יין, ונבל אחד יין וזה הסמיכות כלי על הרבר שישבו הוא הרבה
 בלשון, והנער נער כו', וכן תרגם יונתן ורבי הוה וניק ואין ר"ל שהי' יונק עדיין
 שהרי אמר באשר גמלתו, אלא רצונו נער קטן כי בלשון ארמי קורין לנער יניק
 כמו יניק וחכו' [ובשרש נער בשם הריק"ם כרוב גדול משניו כלו' לפי שניו הי' נער
 גדול יותר מהראוי, ויש מפרשים חריף יודע בין טוב לרע הי' כמו המנער שמנער את
 הפסולו' מן הפשתן מענין וינער ה' את מצרים] . (כו) בי, ענין תחנה ובקשה :

הי

הערר ! זא וואהר דוא לעבסט הערר ,
 איך בין דיא פרויא , דיא היר פאר דיר
 געשטאנדן , דען עוויגן אנצופלעהן .
 (כו) אום דיון קנאבן היר דראכע איך
 גבעטט , אונד דער עוויגע האט מיר דאן
 גוועהרט , ווארום איך איהן גבעטן .
 (כח) איך דראכע איהן אבר אויך צו
 גלייך דעם עוויגען גוידמעט , אונד זא
 לאנגער זיין ווירד , זאל ער דעם עוויגן
 גוידמעט בלייבן . שמואל ביקטע זיך
 הירויף פאר דעם עוויגן .

ב (א) אין איהרר אנדאכט שפראך
 חנה : פראה : איזט מיין הערץ ,
 דורך דיר , א גאטט ! גראם מיינע
 מאכט

באור

שתחן עיפיד אל הנער הזה ותלמדהו , כי אני
 האשה וני' (מהנ"ל) . עמכה , ה"א נוספת
 כה"א על ידכה . (כח) אשר היה , אשר
 יהיה ורבים כמוהו . וישתחו , שמואל ,
 אע"פ שלא היה אלא בן שני שנים למדוהו
 להשתחית לה' . (דד"ק)

ב (א) ותחפלל חנה , השירה לה'
 תקרא גם תפלה , כמו כלו תפילות
 דוד (תהלים ע"ב כ') תפילה לחנניק
 (חנניק ג' א') , וכן כאן . ויאמר רד"ק :
 לפי הפשט פתחה בשירה זו על שלוי עולם
 ומתנאים , ועל ענוי ארץ וספלים , כי
 הקנ"ה רואה הכל , משפיל גאים ומגביה
 שפלים , כמו שהי' הדבר עלי' ועל כנייה
 כרתה

מכלל יופי

חי נפשך , נפלה יו"ד השרשכו' , אל הנער , בעבור הנער : (כח) השאלתיהו ,
 החזרתיו לו הבקשה , ועי' הפעל בחירק כמו בנסתרי' או לגורח פעל , אשר הי' יהי' :
 הוא שאול , נתון , כלומר הוא שהי' שאול הוא נתון [ובמדר' נצנצה בה רה"ק כו'
 ששמואל קיים שאול קיים :
ב (א) רחב פי , פעל עבר , מלעיל מפני המלה ועירא . (ב) צור , לחזק
 הצורים

בִּי אֲדֹנָי חַי נַפְשְׁךָ אֲדֹנָי אֲנִי
 הָאִשָּׁה הַנִּצְּבָת עִמָּכָה בְּזֶה
 לְהַתְּפַלֵּל אֶל־יְהוָה : (כו) אֶל־
 הַנֶּעֱר הַזֶּה הַתְּפַלֵּלְתִּי וַיִּתֵּן יְהוָה
 לִי אֶת־שְׂאֵלְתִי אֲשֶׁר שְׂאֵלְתִי
 מֵעַמּוֹ : (כח) וְגַם אֲנֹכִי
 הִשְׁאֵלְתִּיהוּ לַיהוָה כָּל־הַיָּמִים
 אֲשֶׁר הָיָה הוּא שְׂאוֹל לַיהוָה
 וַיִּשְׁתַּחֲוֶה שָׁם לַיהוָה :

ב (א) ותחפלל חנה ותאמר
 עלין לבי ביהוה רמה קרני
 ביהוה
 רש"י

לחת עינד עליו סיהא תלמידך ולפי
 מדרש רבותינו שלא יעניסוהו מיתה :
 (כו) אל הנער הזה התפללתי . אל
 תאמר זה ימות וינתן לך אתר :
 (כח) וגם אנכי השאלתיהו לה' .
 כאדם המשחיל כני לרבו או משחילו
 בנו לשמשו : הוא שחול . אפרונ"טיץ
 בלע"ז (כמו אמפרונ"טיץ Emprunte.
 בל"א גלעהנט) כלומר אין אתה רשאי
 לענשו הקב"ה נעשה עליו שחול כי
 השאלתינו לו ועליו להחזיר לי : וישתחו
 שם : שמואל וי"א חלקנה :
 (א) רחב